

פרשת פנחס תש"ע

צרו את המדינים

במדבר פרק כה

(טז) וַיְדַבֵּר יְקֹנָק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יז) צָרוֹר אֶת הַמְּדִינִיּוֹת וְהִקִּיתֶם אוֹתָם: (יח) כִּי צָרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלִיהֶם אֲשֶׁר נָכְלוּ לָכֶם עַל דָּבָר פְּעוֹר וְעַל דָּבָר כְּזָבִי בַת נְשִׂיא מְדִיָן אֲחֹתָם הַמֵּכָה בְּיוֹם הַמַּגֵּפָה עַל דָּבָר פְּעוֹר:

רש"י
(טז) **ושם האשה המכה וגו'** - להודיעך שנאתם של מדינים שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל: **ראש אומות** - אחד מחמשת (במדבר לא ח) מלכי מדין את אוי ואת רקס ואת צור וגו', והוא היה חשוב מכולם, שנאמר ראש אמות, ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו מנאו שלישי: **בית**

אב - חמשה בתי אבות היו למדין ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך לאחד מהם: (יז) **צרו** - כמו זכור, שמור, לשון הווה. עליכם לאייב אותם: (יח) **כי צוררים הם לכם וגו' על דבר פעור** - שהפקירו בנותיהם לזנות, כדי להטעותכם אחר פעור. ואת מואב לא צוה להשמיד, מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם, כדאמרינן בבבא קמא (לח ב):

המב"י

(יח) וטעם **בנכליהם** - כאשר פירשתי (לעיל כה א) כי זקני מדין חשבו המחשבה הרעה הזאת, כמו שנאמר (לעיל כב ד) ויאמר מואב אל זקני מדין, כי בהם נתיעצו מתחלה והם נתנו עצה זו למואב שתזנינה בנותם עמהם ויצמידו אותם לבעל פעור להדיחם מעל השם, ואם לא נזכר שם. ועוד ששלחו להם בת מלכם לזנות עמהם, וזה טעם ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחותם - כי לולי מדעת יועצי המלכות נעשה, כבודה בת מלך במדין מה תבקש בשטים בערבות מואב לבא אל מחנה עם אחר, כי ישראל בערבות מואב בשטים היו, ומאין תבא שם המדינית הזאת. אבל היתה יפת תאר מאד, ושלחו אותה זקני מדין שם כי אמרו בתואר אשה יפה רבים הושחתו (יבמות סג ב): וקרוב הוא שהיה גם בלעם בעצה הזו, כי בשובו מארץ מואב עבר במדין כי דרכו משם והיה ביועצי המלכות, ואולי נתעכב שם לדעת מה יהיה בהם, לפיכך מצאוהו ישראל במדין והרגוהו שם (להלן לא ח). ויהיה פירוש ויקם בלעם וילך וישב למקומו (לעיל כד כה), שהלך לו לשוב אל ארצו. וכן נראה, כי ישראל לא יהרגו המתנבא רק ברשות התורה, אבל כאשר נאמר להם כי צוררים הם בנכליהם אשר נכלו לכם וגו', הנה כל המתנכלים מחוייבי מיתה, ולכן המיתו גם בלעם כי ידעו שהוא בעל העצה הרעה הזאת: והנה צוה הקב"ה להנקם מהם, אבל על המואבים כבר הזהיר (דברים ב ט) אל תצר את מואב. כי ישראל בתחלה באו אל גבול אדום והזהירים עליהם (שם פסוק ד) ונשמרתם מאד, ואחרי כן באו לגבול מואב ואמר לו אל תצר את מואב, ואחרי כן אמר (שם פסוקים יח יט) אתה עובר היום את גבול מואב את ער וקרבת מול בני עמון אל תצורם. ואמר (שם פסוק כד) קומו סעו ועברו את נחל ארנון ראה נתתי בידך

את סיחון, ואחר כל זה ראה בלק כל אשר עשה ישראל לאמורי שהם שני מלכי האמורי סיחון ועוג ונעשה הענין הזה כולו, אם כן אזהרת אל תצר את מואב מוקדמת למצות צרו את המדינים: ואני תמה על לשון האגדה שאמרו בבבא קמא (לח א), אל תצר את מואב, וכי עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות, אלא נשא משה ק"י בעצמו, אמר ומה מדינים שלא באו אלא לסייע למואב אמרה תורה צרו את המדינים והכיתם אותם, מואבים עצמן לא כל שכן, אמר לו הקב"ה לא כשעלה על דעתך, שתי פרידות יש לי להוציא מהם רות המואביה ונעמה העמונית. והנה קודם הק"י הזהירו למשה מן המואבים. ועוד אם מפני הק"י, למה 50 הוצרך להזהיר מבני עמון. אולי לא הקפידו בלשון האגדה בכך, אבל הכוונה לומר שגלוי לפניו יתברך כי כשיצוה אותו צרו את המדינים יהיה למשה ק"י לעשות מלחמה במואב שלא ברשות אחרת והקדים להזהירו מזה, ומפני שהזהיר במואב הזהיר גם בבני עמון, שלא יחשוב משה שתהיה אזהרתו מן מואב לבדו רשות בבני עמון, כי גם הם גמלו להם רעה ולא קדמו אותם בלחם ובמים: ומדרש אחר, מפני שהמואבים עשו מפני 60 היראה שהיו שוללים אותם, אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם, כמו שכתב רש"י בסדר אלה מסעי (להלן לא ב). ועל דרך הפשט עוד, ארץ עמון ומואב השם נתנה לבני לוט ירושה בעבור לוט אביהם ששרת את הצדיק וגלה עמו לאותה הארץ, ולכך לא הרשה לעשות להם רעה בארצם, אבל מפני חטאם שהרחיקו את ישראל ולא קרבו אותם, הענישם להרחיקם מעל עמו לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' (דברים כג ד), מדה כנגד 70 מדה:

ספר נועם אלימלך - פרשת פנחס

ויאמר כו' צרור את המדינים כו' על דבר פעור וע"ד כזבי כו' ויש לדקדק אמרו כי צוררים כו' בהוה על דבר העבר ונתהוה כבר וגם אמרו בנכליהם שפירוש המחשבה וכי במחשבה לבד הרעו לישראל הלא גם פעלו המעשה גם כן בדבר פעור וכזבי כנאמר ונראה לפרש כי עיקר כוונת הבורא ברוך הוא בנקמתו במדין היה מחמת גודל המחשבות והרהורים רעים שנתהוו לישראל על ידם בדברים בסיפור המעשה דפעור או מעשה דכזבי ועל ידי הדיבור שדברו במ נפלו לישראל הרהורי תאויות והכלל בזה שבכל עבירה נברא קליפה רחמנא ליצלן וכל זמן שהקליפה בעולם אזי נופלים מחשבות רעות לאדם מאותם העבירה וצריך האדם השב לבער הקליפה ההיא מן הארץ. וגם בנידון דידן כל זמן שהיו אותם הרשעים המדינים בעולם אז היו עדיין הרהורי עבירה דפעור שולטים בישראל לבלבל להם המחשבה ולכך נצטוו משה רבינו עליו השלום לנקום בהם נקמת ד' וזהו כי צוררים לכם בהוה פירוש עדיין הם צוררים לכם ומפרש הכתוב במה. בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור. פירוש באותן המחשבות הרעות המתהוים לכם בדברכם במעשה דפעור וע"ד כזבי כו' ולכך תבערו אותם מן הארץ ותהיו טהורים וקדושים ובערת הרע מקרבך אמן כן יהי רצון וק"ל:

ספר שערי תשובה לרבינו יונה - שער ב

[י] כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה, ויקבל בלבו כל דברי התוכחות, ושלא יגרע דבר מדבריהם. והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסכית ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח, ויקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום ההוא ומעלה, להזהר כאשר יזהירו יודעי בינה לעתים, עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצות והמוסרים, ואשריו כי צדק נפשו בשעה קלה! וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא בא, יב כח. שמות יב, כח): "וילכו ויעשו בני ישראל", וכי מיד עשו? והלא לא עשו עד ארבעה עשר לחדש? אלא כיון שקבלו עליהם לעשות מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו מיד. ואמרו (אבות דרבי נתן פרק כב): כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת. שנאמר (שמות כד, ז): "נעשה ונשמע - ביאור הדבר, כי האיש אשר קבל על נפשו בלב נאמן לשמור ולעשות על פי התורה אשר יורוהו ועל פי המשפט אשר יאמרו לו היושבים על המשפט, יש בידו מן היום הזה שכר על כל המצות, על אשר שמעה אזנו מדברי התורה ותבן להם, ועל הדברים אשר לא גלו אזנו עליהם, עדנה וצדק לבש, וקנה זכות על הנגלות אליו ועל כל נעלם מעיניו, ואחרי זאת יום יום ידרוש וישקוד על דלתות מוכיחיו, וישכיל מכל מלמדיו, ונמצא האיש הזה מעשיו מרובים מחכמתו, כי לא ידע את הדבר, והנה שכרו אתו, וכענין מה שאמרו ישראל בסיני "נעשה ונשמע", שהקדימו קבלת המעשה על נפשם לפני השמיעה. ובענין אחר לא יתכן שיהיו מעשי האדם מרובים ממה שהוא יודע.

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.